

Y.M.Əlizadə, Q.M.Məhərrəmli

**AZƏRBAYCAN EFİRİ:
TARİX VƏ MÜASİRLİK**

Bakı – “Nurlan” – 2006

461
+ Ə 65

**“Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri”
QSC İdarə Heyətinin qərarı ilə nəşr edilir**

Redaktor:

Əli Həsənov

tarix elmləri doktoru, professor

Rəyçi:

Rafael Hüseynov

filologiya elmləri doktoru, professor

Əlizadə Y.M., Məhərrəmli Q.M.

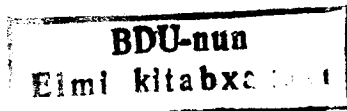
Azərbaycan efiri: tarix və müasirlik.

Bakı, "Nurlan", 2006. - 184 səh.

255498

Kitabda Azərbaycan milli radiosu və televiziyanın təşəkkülü, elektron KİV vasitəsi kimi formalaşması, mürəkkəb inkişaf yolu, yaradıcılıq baxımından və texnoloji cəhətdən keçdiyi tarixi mərhələlər işıqlandırılmışdır.

Geniş oxucu auditoriyası üçün nəzərdə tutulmuş əsərdə radio və televiziyanın tarixini əks etdirən bir sıra yeni sənədlər və teleradionun ilk əməkdaşlarının xatirələri də verilmişdir.

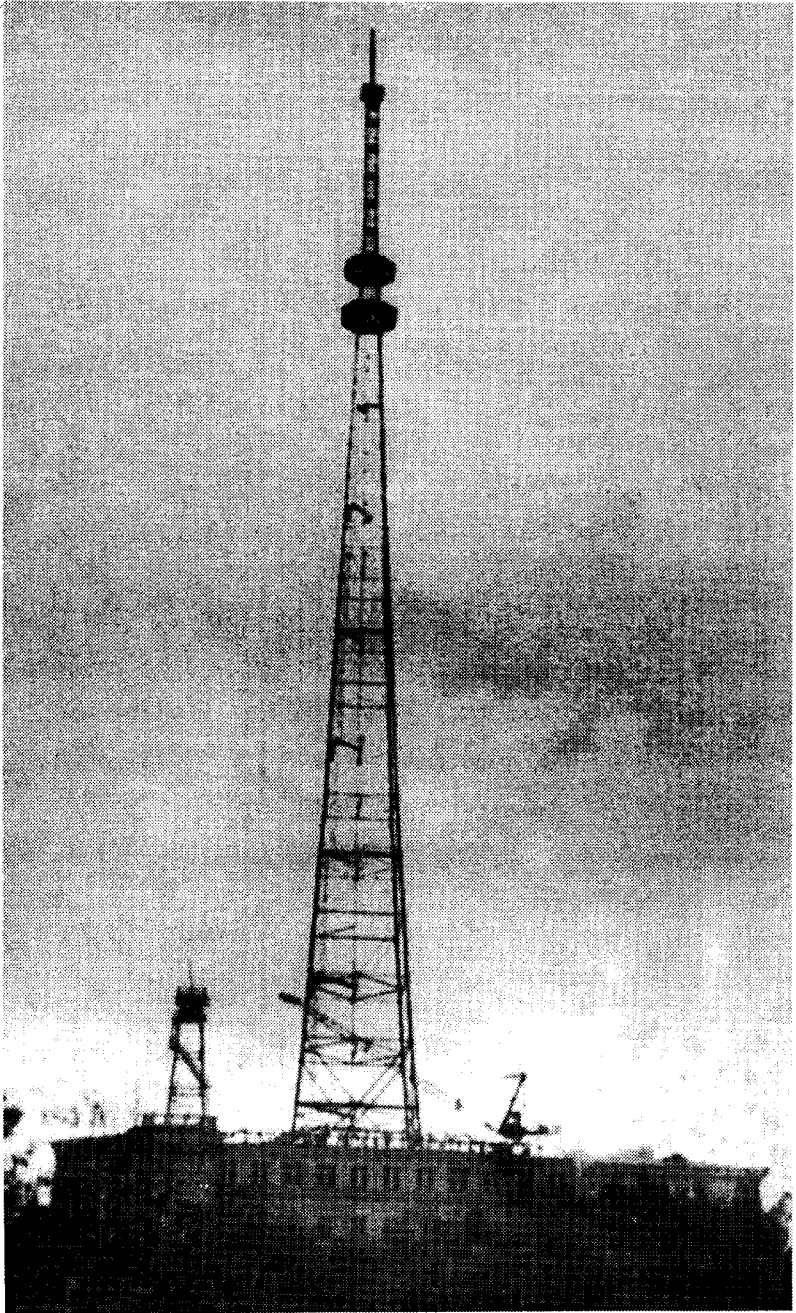

Ə 4702000000 2006
N-098

Azərbaycan televiziya və radiosu zəngin və şərəfli inkişaf yolu keçərək xalqımızın yüksək əxlaqi dəyərlərinin, ictimai-siyasi ideallarının, mədəniyyətinin, arzu və istəklərinin ifadəçisinə çevrilmişdir. Bu gün milli televiziya və radiomuz, sözün əsl mənasında, xalqın tribunasıdır.

Müstəqilliyimizin əbədiliyinin və milli dövlət quruculuğu prosesinin dönməzliyinin təbliğində, müstəqil Azərbaycan dövlətinin indiki dirçəliş mərhələsində televiziya və radionun fəaliyyəti əvəzolunmazdır.

Heydər Əliyev

GİRİŞ

Bütün dünyada kütləvi informasiyanın nəhəng kanallarından sayılan televiziya və radio milyonların tribunası olmaq etibarilə cəmiyyətin məlumatlandırılmasında, xalqın yaradıcı qüvvəsinin səfərbərliyə alınmasında, demokratiya və hüquqi dövlət quruculuğu prosesinin genişlənməsində, tamaşaçı və dinləyicilərin estetik dünyagörüşünün formalaşmasında önəmli rol oynayır. Bəşəriyyət informasiyalı cəmiyyətə yaxınlaşdıqca, informasiya - kommunikasiya texnologiyaları sürətlə inkişaf etdikcə bütün dünya üçün bu elektron vasitələrin rolu və əhəmiyyəti də artır.

Azərbaycan müasir dünyanın radio və televiziya sistemində ən tez yiyələnmiş ölkələrindən biridir. Radio ölkəmizdə 1926-cı ildə dil açılıb, otuz il sonra, 1956-cı ildə isə evlərimizi televiziya ekranları işıqlandırılıb. Bu mənada 2006-cı il teleradiomuz üçün yubileylər ilidir: Azərbaycan radiosu 80, televiziya isə yarım-əsrlik yubileyini qeyd edir. Doğrudur, bu illərin böyük bir hissəsi sovet dönəmində yaşanıb və həmin dövrün ideologiyasına uyğun olaraq bu kütləvi kommunikasiya vasitələri daha çox təbliğat aləti rolunu oynayıb. Amma bununla yanaşı, Azərbaycan teleradiosu təkrarsız polifonik struktura çevrilərək həmişə ictimai-mədəni həyatımızın bir parçası olmuşdur. Efir uzun illər ərzində milli mədəniyyətimizin, ədəbi dilimizin, musiqi, teatr və kino sənətimizin inkişafında böyük rol oynamışdır. Azərbaycan televiziyası və radiosu bu gün də bütövlükdə cəmiyyətimizin güzgüsü, bizim ümumi mədəniyyətimizin, düşüncə tərzimizin, əxlaq və təfəkkürümüzün parlaq göstəricisidir.

Zəngin, şərəfli bir tarixi yol keçmiş Azərbaycan radiosu və televiziyası həmişə ictimai idealların carçısı olmuş, xalqımızın mə-

dəniyyətinin, dilinin, milli-mənəvi dəyərlərinin inkişafına layiqli töhfəsini vermişdir. Televiziya və radiomuz bu gün müstəqil dövlətimizin dünyaya açılan geniş pəncərəsi, Yer kürəsinin hər yerinə yayılan gur səsidir. Bu elektron informasiya vasitələri hazırda müstəqillik və demokratik cəmiyyət quruculuğu yolunda inamlı addımlarını atan Azərbaycanın, onun ən yeni tarixinin salnaməsinin yazılmasında fəal iştirak edir. Milyonlarla tamaşaçı və dinləyici ölkəmizdə gedən ictimai-siyasi proseslər və nəhəng quruculuq işləri barədə, ilk növbədə, məhz Azərbaycan televiziya və radiosunun proqramlarından xəbər tutur.

Teleradiomuz təkcə informasiya, məlumatlandırma və maarifləndirmə işi görmür, həm də yeni dövlət quruculuğu prosesinin iştirakçısıdır, Azərbaycan dövlətçiliyinin qorunmasında, ideoloji düşmənlərimizə qarşı mübarizənin ön cəbhəsindədir. Təsədüfi deyildir ki, ümummilli liderimiz Heydər Əliyev ekran-efirin çoxşaxəli işini qiymətləndirərkən demişdir: "**Milli televiziya və radiomuz müstəqil dövlət quruculuğu prosesini hərtərəfli işıqlandırmaqla bərabər, həm də taleyüklü anlarda xalqın əsl tribunasına çevrilərək, onun istək və arzularını, ölkə həqiqətlərinin çarçısı rolunu dönmədən həyata keçirir**".

* * *

Bu gün bəşəriyyətin qloballaşma dövrünə qədəm qoyduğu bir vaxtda Azərbaycan televiziya və radiosu bu çağdaş dünyanın informasiya məkanının bir parçası kimi çıxış edir. Eyni zamanda həmin informasiya kanalları öz milli simasını saxlayaraq ölkəmiz haqqında həqiqətlərin çarçısı rolunu oynamaqda davam edir.

Hələ dünənə qədər biz özümüzü başqalarına tanıtmək üçün qədim xalçalar, qayaüstü rəsmlər, tarixi arxitektura nümunələrindən söhbət açırıq. Zəngin tarixi keçmişimizin müəyyən anlarını yaşadan bu maddi dəlillərlə əcdadlarımızın düşüncə tərzini haqqında danışır və öz qənaətlərimizi başqalarına da təlqin edirik. Bu gün isə televiziya milli dəyərlərimizin, təfəkkürümüzün, intellektimizin və mədəniyyətimizin göstəricisi roluna daha çox iddialıdır. Ölkəmizə səfərə gəlmiş hər hansı əcnəbi muzeyə baş

çəkməzdən əvvəl bizi televiziya seyr edə bilir. Bəzən bu zahiri görüntülər, məzmunundan asılı olmayaraq, dolğun vizual təəssüratlar, xalqımız və cəmiyyətimiz haqqında müəyyən qənaətlər formalaşdırır. Ona görə də biz teleyayım ilə bağlı olan bu amili, habelə digər sosial-psixoloji amilləri unutmamalıyıq.

Müasir dünya televiziya və radioları həm milli-ictimai və sosial-psixoloji, həm də sənət amillərini və tamaşaçı marağını nəzərə alaraq işləyir. "İşləyir" ifadəsini burada sözün geniş mənasında qəbul etmək lazım gəlir. Çünki indi cəmiyyət həyatının tərkib hissəsinə çevrilmiş teleradio klassik funksiyaları (məlumatlandırma, maarifləndirmə və əyləndirmə) yerinə yetirməklə yanaşı, həm də toplumun idarə olunmasında, ictimai rəyin formalaşmasında, elmi-texniki tərəqqinin inkişafında, qlobal inteqrasiya proseslərində fəal rol oynayır. Buna görə də indi televiziya və onun hər hansı gerçəkliklə bağlı verilişləri qədər heç nə geniş, qızgın mübahisələr və ziddiyyətli rəylər doğurmur. Biz hər gün televiziyanın sehrlı qüvvəsini duyur və bu cazibəni heç nə ilə müqayisə edə bilmirik. Hətta son vaxtlaradək "XX əsrin möcüzəsi" adlandırılan kino da artıq çoxdan özünün texniki kamilliyini və böyük cazibə qüvvəsi ilə fərqlənən mövqeyini mavi ekrana verməli olmuşdur.

Radio və televiziya bugünkü inkişaf mərhələsinə çatmaq üçün əzablı yollardan keçməli olmuşdur. Bu vasitələrin adi texniki qurğudan mükəmməl informasiya sistemə çevrilməsi üçün uzun illər, bənzərsiz insan zəkası və yeni texnologiyalar lazım gəlmişdir. Biz bəzən böyük zövq, bəzən də narahatlıqla izlədiyimiz televiziya və radionun hansı tarixi prosesləri yaşadığını, hansı mürəkkəb mərhələlərdən keçdiyini, necə formalaşdığını təəssüf ki, dəqiqliyi ilə bilmirik. Səbəbi odur ki, hazırda televiziya və radio tarixinə dair Azərbaycan dilində elmi araşdırmaların, tədris vəsaitlərinin və populyar kitabların sayı çox azdır.

Sizə təqdim olunan bu kitab radio və televiziyanın müfəssəl tarixini əks etdirir. Burada radionun meydana gəlməsi, Azərbaycan cəmiyyəti ilə bərabər inkişaf etməsi, təşkilat strukturunun formalaşması, texnoloji və yaradıcılıq cəhətdən kamilləşməsi, xüsusən Böyük Vətən müharibəsi illərində, müharibədən

sonrakı quruculuq dövründə, həmçinin müstəqillik illərindəki fəaliyyəti barədə ətraflı söz açılmışdır. Əsərdə eləcə də Azərbaycan televiziyasının təşəkkülü və onun 50 illik ekran həyatı öz əksini tapmışdır. Milli televiziyamızın və radiomuzun tarixi ilk dəfədir ki, oxuculara bir kitabda təqdim olunur. Belə bir məqamı da qeyd etmək istərdik ki, kitabda teleradionun tarixinə dair mühüm sənədlər, Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətlərinin ekran-efirlə bağlı mülahizələri, həmçinin vaxtilə bu sənət ocağında çalışmış insanların maraqlı xatirələri çap olunmuşdur.

Ümid edirik ki, "Azərbaycan efiri: tarix və müasirlik" kitabı oxucularımızın radio və televiziyanın tarixi, keçdiyi inkişaf yolları haqqında, eləcə də bütövlükdə bu bənzərsiz kommunikasiya sisteminin mahiyyəti barəsində təsəvvürlərini xeyli genişləndirə biləcək. Təbii ki, bu kitab ekran-efir haqqında bilgilerinin artmasına laqeyd olmayan gənc telejurnalistlər, rejissorlar, tələbələr üçün də maraqlı bir mənbə olacaqdır. Çünki müəlliflər burada teleradionun inkişaf meyllərini araşdırılmaqla yanaşı, həm də indiyədək televiziya və radio jurnalistikası nəzəriyyəsinə nisbətən az işıqlandırılan bir çox mətləblərə toxunmuş, həyatımıza, məişətimizə möhkəm daxil olmuş teleradionun yubileylər ilində əldə etdiyi müsbət təcrübəni ümumiləşdirməyə çalışmışlar.

Əlbəttə, biz tarixi ona görə öyrənirik ki, keçmişimizə istinad edib gələcək yolumuzu müəyyənləşdirək, keçdiyimiz bu tarixi yolda buraxdığımız nöqsanları saf - çürük edək, müsbət təcrübəni ümumiləşdirək, sabaha gedən yolumuza işıq sala bilək. Bu mənada sizə təqdim olunan kitab milli teleradiomuzun şərəfli keçmişi, bu günü və gələcəyi haqqında düşünməyə sövq edən qiymətli mənbədir.

I HİSSƏ

*AZƏRBAYCAN RADİOSU:
EFİRDƏ ADDIMLAR*

AZƏRBAYCAN RADIOSUNUN TARİXİNDƏN

Azərbaycan radiosunun 80 yaşı tamam olur. "Danışan qutu"-nu XXI əsrə çatdıran bu qanadlı illər ölkəmizin maqnit lentlərinə hopmuş fərəhli günlərinin, eyni zamanda ziddiyyətlərlə dolu ictimai-siyasi həyatının bir parçasıdır. Bu illər xalqımızın zəngin mədəniyyətinin efir salnaməsi, misilsiz musiqi xəzinəsi və nəhayət, bizi hər an duyğulandıra biləcək səs yaddaşımızdır. XX əsrin çox burulğanlarından keçən bu illərin ağırlığı, efir əzabları radio sənətini yaşadanların, həmişə onun təəssübünü çəkənlərin çiynlərində olmuşdur.

Radio, sözün həqiqi mənasında, bu səs məbədinə gedən pillələri hər gün ağır-ağır qalxan yaşlı jurnalistlərin, onların cavan həmkarlarının - redaktorların, reportyorların, şərhçilərin, az qala efiqlə nəfəs alan diktorların, rejissorların və cəfakəş mühəndis-texniklərin gözlə görünməyən kollektiv əsəridir. Bu gün həmin "əsəri" Azərbaycandan çox-çox uzaqlarda da intizarla gözləyir, dinləyir və ona inamlı addımlarını atan müstəqil bir ölkənin çoxsaylı dalğalar içərisində eşidilən doğma səsi kimi ehtiram göstərirlər.

Radio XIX əsrin axırlarında kəşf olunsa da, verilişlərin kütləvi yayımlanmasına XX əsrin ikinci onilliyində başlanmışdır. Doğrudur, hələ 1906-cı ildə ABŞ-da Massaçusets ştatında ilk radio verilişi sınaqdan keçirilmişdi. Boston şəhəri yaxınlığında xüsusi ötürücülər vasitəsilə aparılan bu eksperimentlərin müəllifi Recinald Fessenden tezliklə hər gün efiqlə çıxmaq niyyətində idi. Lakin Birinci Dünya müharibəsi həm Amerikada, həm də Avropada radionun inkişafını xeyli ləngitdi, Hələlik Morze əlifbası - şərti siqnallar sistemi ilə məlumatlar yayan, daha çox

rabitədə və hərbi işlərdə kara gələn radio ünsiyyət və təbliğat vasitəsi kimi bir də müharibədən sonra yada düşdü. Xüsusən Qərbdə bu sahədə yeni eksperimentlər dalğası başlandı. İnadlı səylər öz nəticəsini verdi. Tezliklə Hollandiyada (1919), ABŞ-da (1920), Fransa və İngiltərədə (1922), Almaniya, Belçika və Çexoslovakiyada (1923) müntəzəm radio verilişlərinin əsası qoyuldu. Həmin illərdə Sovet Rusiyası da ciddi-cəhdlə radioefir əldə etməyə çalışırdı.

Azərbaycan radiosu necə yaranıb, hansı texniki-yaradıcılıq mərhələlərindən keçib, 80 ildə nə kimi keyfiyyət dəyişikliklərinə uğrayıb və yeni minilliyin başlanğıcında hansı inkişaf yolunu seçib? Əlbəttə, bu suallara cavab vermək üçün ötən əsrin 20-ci illərinin ortalarına qayıtmaq, arxivlərə baş vurmaq, toz basmış kağızları, rəsmi sənədləri araşdırmaq, tarixin iz saldığı qəzetlərin saralmış səhifələrini vərəqləmək və radionun səs yaddaşını dilləndirmək lazım gəlir. Tarixdən gələn bu səslər zaman-zaman cıllanaraq nələrdən söz açır? Radio öz yaddaşındakı 80 illik salnamənin hansı məqamları üzərinə işıq salır? Onun yaddaş düyməsini işə salan dinləyici orada hansı səsləri eşidir? Bu səslər bizə nələrdən və kimlərdən danışır? Beləliklə, radionun səs yaddaşı tarixin qaranlıq səhifələrinə işıq tutur və biz tanış səsləri eşidirik:

I səs: Əziz dinləyicilər, əvvəlcə sizi Azərbaycan radiosunun keçdiyi inkişaf mərhələlərinə aid materialların qısa məzmunu ilə tanış edirik.

II səs: Danışır Bakı radio stasionu... Milli radiomuzun təşəkkülü tarixindən.

I səs: Efirdə ilk addımlar: texniki vasitədən təşviqata doğru.

II səs: Radioda yeni həyat: ilk diktorlar nələri xatırlayırlar?

I səs: O illərin yarış salnamələri: efir yaddaşından səslər.

II səs: 30-cu illərin bədii verilişləri, yaxud Müslüm Maqomayev ömrünün üç ili.

I səs: Azərbaycan radiosu Böyük Vətən müharibəsi illərində - Səməd Vurğunun Koroğlu nəsillərinə salamı..

II səs: Radio müharibədən sonra... Bərpa və quruculuq illərinin efir xronikası.

I səs: Radio televiziya əsrində: mehriban rəqiblərin dinc yanaşı yaşaması.

II səs: Azərbaycan radiosunun qara günləri: 20 yanvarın azadlıq dərsləri.

I səs: 30 il efirdə: Heydər Əliyevin “Araz” radiostansiyasına verdiyi yüksək qiymət.

II səs: Azərbaycan radiosu müstəqillik illərində: Ölkə efirində nələr dəyişir?

Danışır Bakı: ilk addımlar

Ölkəmizdə müntəzəm radio verilişləri 1926-cı il noyabrın 6-da başlandığına görə Azərbaycan radiosunun tarixi də məhz həmin gündən hesablanır. Əslində isə ölkəmizdə radioquruculuğunun tarixi Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökumətinin 1918-ci ilin yayında Gəncədə yaratdığı radiostansiyanın fəaliyyəti ilə başlanır. Həmin il sentyabrın 15-də türk qoşunlarının köməyi ilə Bakı şəhəri daşnak - bolşevik və sentrokaspiçilərdən azad edildikdən sonra hökumət paytaxtı buraya köçürsə də, Gəncə radiostansiyası rabitə məqsədləri üçün tam gücü ilə işləyirdi. Həmin stansiyadan hökumətin fəaliyyəti ilə bağlı beynəlxalq efirə arasına informasiyalar verildirdi.

XX əsr Azərbaycan tarixinin ən parlaq səhifələrindən birini yazan AXC-nin uzaqgörən liderləri Azərbaycanın Avropa ilə əlaqələrini genişləndirməyə çalışırdılar. Onlar təkcə siyasi-diplomatik sahədə deyil, iqtisadiyyat, xüsusən sənaye-kommunikasiya sahəsində də Qərb texnologiyasından bəhrələnməyə can atırdılar. Bu mənada inkişaf etmiş bir ölkə kimi Fransa ilə əlaqələrə xüsusi diqqət yetirilirdi. Bu əlaqələrin faydalı nəticəsi idi ki, 1919-cu il oktyabr ayının ortalarında Fransa hərbi missiyası ilə birlikdə Fransa Respublikasının ticarət və sənaye nazirliyinin nümayəndəsi də Bakıya gəlmişdi. Məhz bu səfərdən sonra Fransanın teleqraf və telefon kompaniyası Azərbaycan Respublikasının poçt-teleqraf işlərini dünya standartlarına uyğunlaşdırmaq və Gəncə radiostansiyasını Eyfel qülləsindəki Avropa radiostansiyasına qoşmaq üçün Parisdəki Azərbaycan nümayəndələri ilə

qarşılıqlı razılaşmaya əsasən, ölkəmizə xeyli radio-rabitə avadanlığı göndərmiş və öz mühəndislərini Bakıya ezam etmişdilər. 1919-cu ilin noyabrında ilk dəfə olaraq Ə.M.Topçubaşov Eyfel qülləsindəki radiostansiyadan Gəncə radiostansiyasına birbaşa xətlə Azərbaycan Respublikası hökumətinin sədrinə belə bir teleqram göndərmişdi: "Əziz vətənimizin iqtisadi və mədəni tərəqqisində böyük rol oynayacaq ilk Azərbaycan radiostansiyasının fəaliyyətə başlaması münasibətilə Sizi təbrik edirəm". Fransa ilə poçt-teleqraf sahəsində imzalanmış sazişdən az sonra Ə.M.Topçubaşov iqamətgahı İsveçrənin Bern şəhərində yerləşən Ümumdünya Poçt İttifaqına üzv olmaq üçün Beynəlxalq Büroya ərizə ilə müraciət etmişdi. Təəssuf ki, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti bir çox sahələrdə olduğu kimi, radioquruculuğu sahəsində də öz planlarını həyata keçirə bilmədi. Bütövlükdə beynəlxalq şərait, həmçinin Türkiyə, Rusiya və Qafqazda yaranmış hərbi-siyasi vəziyyət, bu vəziyyətdən bəhrələnərək bolşeviklərin Cənuba hərbi yürüşü milli hökumətin süqutuna səbəb oldu. Azərbaycanda radioquruculuğu işi yarımçıq qaldı.

***

Rusiyada insan zəkasının çox böyük nailiyyətlərindən biri olan radioya biganə qalmadılar. Rabitədə və hərbi işlərdə əvəzsiz texniki vasitə olan radionu indi həm də təbliğat-təşviqat silahına çevirmək üçün Moskvada və respublikaların paytaxtlarında geniş tədbirlər görülür, müvafiq qurğular tikilirdi. Təbii ki, neft Bakısına xüsusi diqqət yetirilirdi. Çünki buradan Şərqə təbliğat meydanı kimi istifadə etmək çox əlverişli idi.

Azərbaycanda radionun yaradılması və bununla bağlı təcrübə-sınaq işləri Rusiyada bu sahədə gedən intensiv proseslərlə sıx əlaqədə aparılırdı. 1922-ci il avqustun 21-də Moskvadakı Mərkəzi Radio-Telefon stansiyası Rusiya ərazisində geniş sınaq verilişlərinə başladı. 1924-cü il noyabrın 23-də isə müntəzəm radio verilişlərinin əsası qoyuldu. Artıq radioda canlı insan nitqinin səslənməsi rabitəçiləri teleqraf kodlarını açmaq, siqnalı mətnə çevirmək əzabından xilas etdi. İndi simsiz radio vasitəsilə canlı insan

səsi hər hansı dekreti, məlumatı, xəbəri xeyli uzaqlara yayırdı. Məhz Rusiyada radiotexnika sahəsindəki bu mühüm nailiyyət digər regionlarda, o cümlədən Azərbaycanda da radio verilişlərinin təşəkkülünə güclü təsir göstərdi.

"Radio Moskvada gözə görünməyən hava dalğaları ilə insan səsini uzaq məsafəyə verməyə qadir olmuşdur" - respublika qəzetlərində bu sərəlvə ilə çap olunan yazılar Azərbaycanda radio işinin sürətləndirilməsi üçün sanki bir təkan idi. Nədən başlamalı, bu işi hansı texniki baza üzərində aparmalı? O vaxt Bakıda radio rabitəsinin texniki bazasını Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətindən miras qalmış və vaxtilə hərbi nazir, general S.Mehmandarovun səyi ilə gətirilib quraşdırılmış yeganə radiostansiya təşkil edirdi. Azərbaycan bolşevikləri öz dekretlərini yerlərə - qəzalara bu radiostansiya vasitəsilə ötürürdülər. Amma getdikcə aydın oldu ki, geniş radio təcrübələri üçün mövcud texniki avadanlıq azlıq edir. 1923-cü ilin iyulunda SSRİ Xalq Komissarları Soveti "Xüsusi təyinatlı radiostansiyalar haqqında" qərar qəbul etdikdən sonra Azərbaycanda da bu sahədə müəyyən dönüş hiss olunmağa başladı. Həmin qərar, ilk növbədə radio həvəskarları hərəkatının genişlənməsinə təkan verdi. Azərbaycanda radio həvəskarlığı vüsətlə yayılmağa başladı. Moskva radiosu verilişlərinə qulaq asmaq arzusu, Xəzər Hərbi Dəniz Donanmasının Bayıl radiostansiyasından aparılan sınaq verilişlərinə maraq - bütün bunlar Azərbaycanda müntəzəm radio yayımı təşkil etmək yolunda göstərilən səyləri daha da gücləndirdi. İlk radio verilişləri məhz radio həvəskarlarının fəaliyyəti sayəsində öz auditoriyasını genişləndirdi. Bu fəaliyyət diqqətdən yayınmırdı. 1924-cü ildə "Radionun Dostları Cəmiyyəti" yaradıldı. Bu işə öz növbəsində Azərbaycanda radio həvəskarlığı işini planlı şəkildə həyata keçirmək vəzifəsini qarşıya qoydu. Həmin mühüm işin icrasını Respublika Həmkarlar İttifaqları Şurası öz üzərinə götürdü. Bu təşkilatda radio həvəskarları hərəkatına rəhbərlik etmək, dərnəklərin fəaliyyətini əlaqələndirmək və istiqamətləndirmək üçün Radio Bürosu yaradıldı.

Büro ilk gündən verilişlərin bütün Azərbaycan ərazisində eşidilməsi üçün geniş yayımlı stansiyanın tikintisinə nail olmağı qar-

şısına məqsəd qoydu. Çünki belə bir stansiya olmadan respublikada radio həvəskarlığı işini inkişaf etdirmək çətin idi. Azərbaycan Xalq Komissarları Soveti 1925-ci il 22 aprel tarixli iclasında Bakıda bütün Azərbaycana xidmət edə biləcək və əhatə dairəsi 600 kilometr olan geniş yayımlı radio verilişləri stansiyası tikməyi qərara aldı. Bu məqsədlə xüsusi komissiya yaradıldı. Təxminən bir ildən sonra qəzetlər bu stansiyanın sürətlə tikildiyini və yaxın zamanlarda işə düşəcəyini xəbər verirdi.

Yeni stansiyanın istifadəyə verilməsi ərəfəsində Bakı Radio mərkəzində sınaq verilişləri də həyata keçirilir, hətta onların gündəlik programını hazırlamağa da cəhd göstərilirdi.

Gözlənen gün gəlib çatdı. 1926-cı il noyabrın 6-da mütəxəssislərin çox qısa müddətə səmərəli fəaliyyətinin nəticələri kimi Bakının küçə və meydanlarında, fəhlə klublarında, istirahət guşələrində qurulmuş cihazlardan ilk dəfə eşidilən "Danışır Bakı" sözləri Azərbaycan xalqının siyasi və mədəni həyatına böyük bir yeniliyin gəldiyini - radionun doğulduğunu xəbər verdi. Respublikada müntəzəm radio yayımının əsası qoyuldu. Bu zaman Tiflis, Yerevan, Daşkənd və Aşqabadda geniş yayımlı radio verilişlərinə başlamaq sahəsində hazırlıq işləri gedirdi.

"Danışır Bakı!" Bu sözlər yoldan keçənləri ayaq saxlamağa və o vaxt üçün qeyri-adi qurğudan gələn səsi dinləməyə vadar edirdi. Çoxları o zaman qrammofona bənzər qurğudan insan səsinin yayılmasına heyrətlə baxır və lazımınca dərk etmirdi ki, bu, bəşər dühasının yaratdığı böyük bir kəşfin - radionun artıq Azərbaycana da geniş ayaq açdığından xəbər verir. Bu yenilik, həmçinin Azərbaycanın ictimai-siyasi həyatında, o cümlədən milli jurnalistikada yeni bir spesifik sahənin açılışının, bütövlükdə mədəniyyət və təbliğat cəbhəsində təzə bir eranın başlanmasının fərəhli müjdesi idi...

Bakıda kütləvi verilişlərə 1926-cı ilin noyabrından bir neçə ay tez başlamaq imkanı var idi. Lakin sovet ənənəsinə görə, belə mühüm yeniliklər mütləq hansısa əlamətdar ildönümünə töhfə olmalı idi və ona görə də Azərbaycan radiosu məhz Böyük Oktyabr Sosialist inqilabının 9-cu ildönümü münasibətilə "danışdı". Həmin hadisədən hələ beş ay əvvəl - iyun ayında "Yeni yol" qə-